

Det nationella försvaret av Frankrike

Mot ett nytt paradig?¹

av Jean Dufourcq

Résumé

The French National Defence has become worn by multiple international operations, the requirement to guard the territory against terrorists, and the participation in numerous activities which have very little to do with its primary task: to defend the nation. It has also seen its budget gradually becoming decreased. At the same time, the French project of a European autonomous defence capability has failed. France needs a new strategic concept built on national cohesion and solidarity with neighbours in Europe and around the Mediterranean.

REVOLUTIONER ÄR IBLAND tysta. Frankrike upplever en sådan sedan 25 år men har ännu inte lyckats förstå den och än mindre givit den ett namn. Denna revolution gäller det nationella försvaret.

Det nationella försvaret har idag nått sina konceptuella gränser

Den strategiska ramen har plötsligt blivit flytande. Resultatet i Frankrike är osäkerhet; världen förefaller att falla sönder. Det franska samhällets ekonomiska problem förstärker den gemensamma känslan av osäkerhet. Sedan mer än fem år ger de successiva terroristattacker på det nationella territoriet ett intryck av att försvaret kan kringgås. Detta hänger samman med att en fiende plötsligt trädde fram 2015 med ett antal blodiga och överraskande angrepp. Man har sett detta som en ny inkarnation av kriget men denna gång som en konflikt utan konventionell krigföring. När den första förskräckelsen hade lagt sig följde nya försök att skapa en säkerhetsorganisation som inte var förberedd och som man försökte utveckla genom att använda olämpliga medel med

ett egendomligt, besynnerligt och föråldrat koncept. Denna nya situation har uppfattats som särskilt otäck eftersom slutet på det kalla kriget föreföll att leda till en ny tid, där en allmän tillväxt avlägsnade risken för ett krig som bara hade varit alltför närvarande på fransk jord under de senaste århundradena. Man kunde åter andas och äntligen tänka på nya saker; man kunde låta försvaret stå tillbaka för andra prioriteringar som utbildning, social rättvisa, modernisering av det offentliga livet och utveckling av nya friheter i upplysningstidens anda.

Uppvaknandet är brutalt och om Frankrike, som installerat sig i ett säkerhetens undantagstillstånd, återfinner sig själv i avsaknad av säkerhet, är det för att vårt land har underlåtit att dra slutsatsen av den starka utvecklingen i omvärlden och som landet själv har bidragit till – ofta oförsiktigt.

Negativ utveckling av det nationella försvaret från början på 1990-talet

Vid slutet av det kalla kriget hade den atlantiska alliansen kommit i bakgrunden. Frankrike trodde att det nationella försvaret

kunde överges till förmån för kollektiv säkerhet i skydd av den strategiska kärnvapenavskräckningen som ger landet en yttersta återförsäkring, i total autonomi. Man förde då en militant kampanj till förmån för ett europeiskt försvar, man drömde om ett positivt franskt strategiskt system som utvidgats till att omfatta de europeiska grannarna. Detta ställningstagande förargade mer än en europé och skapade logiskt nog inga anhängare. Triangeln Paris-London-Bonn/Berlin visade sig inte kunna komma överens om detta projekt som Washington knappast uppmuntrade, något som övriga europeiska länder ställde som villkor.

Europeiska Unionen drabbades av en kris samtidigt som den med svårighet reste sig i Maastricht från ett slut på det sovjetiska imperiet. Den obalans, som skapades av att den atlantiska alliansen bevarades, räckte för att sakta men säkert ruinera det europeiska försvarsprojektet. Frankrike var den sista att inse, och därefter acceptera, denna sanning. Detta berodde i sin tur på att landet så starkt hade satsat på sitt projekt avseende en Union som skulle vara ett större Frankrike. Det var först med den massiva finanskrisen 2008, som följde som en snöboll på Lehman Brothers konkurs, som tvivel sakta såddes. Som en logisk följd normaliserade då Frankrike sin relation till Nato i en atlantisk ram som medförde att man avstod från en strategisk autonomi för Europa.

Denna ambitionsminskning avseende europeisk autonomi fick snart ett konkret uttryck när EU:s tyngdpunkt förflyttades österut och unionen därmed hamnade i en konfrontation med det nya Ryssland som inkarneras av Vladimir Putin. Denne satte ett brutalt stopp för det ryska sönderfallet under 1990-talet. Denna spänning mellan EU och Ryssland får sina största uttryck i Ukraina och Trans Kaukasus samt med de sk färgrevolutionerna vilka utgjorde den av

västvalda strategin. Ryssland, redan mycket oroat av den muslimska fundamentalism, som de wahabitiska dynastierna stödde i Tjetjenien, kände sig då inringat i söder av en Nato-europeisk dynamik. Ryssland reagerade starkt genom att återuppväcka de gamla allianserna i först Asien och sedan Levanten. Det västliga strategiska konceptet återföddes samtidigt genom att européerna samlades under amerikanernas strategiska banér, vilket skedde utan ”tvekan eller mummel” i Irak och sedan i Afghanistan och slutligen idag i Syrien.

Men allt detta sågs som avlägset av ett Frankrike som fortfarande frestade av det stora strategiska spelet som dess plats i säkerhetsrådet tillåter samt av sin militära organisation. Försvarsmakten var visserligen på tillbakagång men den var professionell och den kunde reagera effektivt på politiska direktiv, utan allt för mycket kontroller och begränsningar från parlamentets sida. Den europeiska förändringen hade tio år tidigare föregåtts av att den nationella armén övergavs till förmån för ett professionellt försvar. Avskaffandet av värnplikten togs under konsensus och uppfattades av somliga som en befrielse från en börda, därefter följde personalminskningar samt reduktion av budgeten och den militära närvaron på franskt territorium varpå följde de expeditionella operationernas återkomst, de internationella operationerna, en replik från kolonialtiden, och slutligen överförandet av gendarmeriet till inrikesministeriet (anm: gendarmeriet var tidigare underställt försvarsdepartementet, personalen har dock fortfarande militärt status). Det nationella försvaret hade tyst omstrukturerats.

Utöver torrläggningen av personal och budget blev det nationella försvaret omvandlat från ”försvar av det nationella territoriet och skydd av befolkningen” till en disparat

rad av olika sorters uppgifter och aktiviteter, som gavs prioritet allteftersom tiden gick: det franska deltagandet i en sorts global organisering genom deltagande i internationella operationer, som kallades fredsfrämjande och som syftade till ökad internationell säkerhet i Somalia, Libyen, Elfenbenskusten, Kongo, Mali, Sahel för att slutligen engagera sig politiskt-militärt – avancerat men farligt – i Syrien. Parallellt med denna utveckling blev försvaret en bricka i den regional- och lokalpolitiska utvecklingen i Frankrike. Hårtill kom slutligen stödet till vapenexport som ses som en möjlighet att hantera en svag ekonomisk utveckling.

Den viktigaste verksamheten, det nationella försvaret, försvagas allteftersom genom att andrahandsuppgifter som en aktiv utrikespolitik och krångliga socio-ekonomiska uppgifter prioriteras. Alla dessa aktiviteter skapar effekter som ofta får negativa konsekvenser för den nationella säkerheten. Man utvecklar subtila koncept för att berättiga dessa förändringar som tanken om ett sammanhang mellan intern säkerhet och extern säkerhet samt antagandet att de internationella operationerna ger en positiv återverkning på den nationella säkerheten; man för in det nationella försvaret i ett utvidgat nationellt säkerhetskoncept å ena sidan och å andra sidan franska internationella operationer i koalitioner med ibland tvivelaktiga och högst speciella partners.

Men man lämnar också försvarsmakten med åldrande och olämpliga medel, utdragna operativa program, för att inte säga osammanhängande – som hangarfartyget *Charles De Gaulle* så ofta insatt men fortfarande det enda av sin sort. Dessutom har högvis med nya tekniska sårbarheter lämnats utan tillräckliga åtgärder. Man stöder kraftigt industrin, ja till och med så mycket att alldeles

nya förband måste läggas ned för att deras utrustning säljs till den som bjuder högst, (syftar sannolikt bland annat på de splittrade nya fregatter som var avsedda för marinen men som såldes till Egypten), man öppnar våra teknologiska hemligheter och våra produktionskedjor för tvivelaktiga klienter, men man diskrediterar också vår exportmarknad genom att bryta kontrakt efter det att dessa signerats och omfattas av statliga garantier (avser den inhyrda försäljningen av fartyg typ *Mistral* till Ryssland). Det nationella försvaret såg sig framför allt som en politisk och strategisk vektor, mycket mer geoekonomisk än geostrategisk, mer socio-ekonomisk än säkerhetskapande.

Allt detta förutsatte att den allmänna ordningen säkrades på annat sätt och att de sociala, samhällsliga och ekonomiska sårbarheterna inte förvärrade sårbarheten inom säkerhetsområdet. Men det var just det som hände och som kraftigt har präglat slutet av den aktuella regeringsperioden (nyval 2017) med affären Merah (en terrorist som i tre attentat dödade ett antal människor i Toulouse 2012) som signalerade tre slag mot den interna svagheten som man inte längre kan ignorera. Den aktuella regeringen, som nu går mot sitt slut, har djupt präglats av denna händelse vilket lett till en kraftig förändring av landets säkerhetsorganisation. Idag måste vi därför hantera återtagandet av inrikes säkerhetsprioriteringar med ett försvar som blivit överdrivet inriktat och behagligt upptaget av mindre viktiga operationer vilka dragit det bort från sina grundvalar. En verklig beredskapshöjning av säkerheten har nu nödvändiggjorts av en följd av spektakulära attacker de två senaste åren, *Charlie Hebdo*, *Bataclan* och *Promenade des Anglais* i Nice utan att glömma andra allvarliga incidenter.

Var är vi? Gränsen är sannolikt nådd för det aktuella försvarskonceptet

För att övertyga sig härom kan man noggrant läsa den strategiska studie som återberättar de frågor rörande den allmänna säkerheten som tagits upp av *La Vigie* (Utkiken, en tidskrift som utges av Jean Dufourcq och Olivier Kempf) sedan den startades slutet 2014. Denna krönika visar dag efter dag det stigande tidvatten av franska säkerhetsproblem och följderna av politiska försök att svara upp mot de terrorattacker som Frankrike lidit av sedan mer än fem år.

Inte mindre är tolv analyser har publicerats på detta tema sedan två år, ibland överlappande, vilket den aktuella situationen krävde. Dessa visar på otillräckligheten av ett antal principer som beskrivits som uppnådda i de senaste Vitböckerna (motsvarar ungefär Försvarsberedningens slutrapport) vilket måste snarast leda till lämpliga åtgärder. Nu, i mitten av sommaren 2016 är denna medvetenhet om säkerhetens begränsningar i Frankrike en varning som måste tas med i beräkningen inför (presidentvalet) 2017 ty också i detta avseende ”kommer ingenting att verkligen vara som förr”.

De huvudsakliga lärdomarna som man kan dra av denna nya osäkra verklighet på franskt jord driver fram ett antal ofta obehagliga slutsatser. Dessa leder vidare till handlingsvägar för att återge vitalitet till ett nationellt försvar färdigt att möta dessa svåra tider och för att ge andra prioriteringar för landets investeringar avseende säkerhet.

- Den franska befolkningen kan ganska lätt anfallas i sitt dagliga liv som framlevs i en sorts lättsinne. De som utfört dessa blodiga dåd är huvudsakligen fransmän, ofta sedan kort tid.

- Terroristernas motivation kommer från en besvikelse över det franska samhället som stimulerats utifrån och rättfärdigats av franska engagemang utomlands – nyligen eller längre tillbaka (d v s inte bara dagens operationer utan även gårdagens kolonialkrig). Det handlar om att straffa Frankrike lika mycket för vad hon är som för vad hon gjort.
- De inrikes säkerhetsstyrkorna har inte kunnat förhindra dessa kriminella handlingar av religiös karaktär på grund av brist på tidiga underrättelser, samordning och kraftsamling.
- Försvarsmakten har därför massivt rekviderats för att hålla terrängen, skydda och lugna befolkningen och har därigenom tagit i anspråk 10 % av markstridskrafterna för ständig bevakning.
- Fransmännen känner allt mindre sin försvarsmakt och de som tjänar i den har blivit alltmer marginaliserade i samhället, på grund av dels sitt begränsade antal (mindre än 250 000 av 66 miljoner invånare), dels sin patriotiska värdegrund och den lojalitet som man gör anspråk på. Militären har tappat kontakten med en ungdom som inte längre tjänstgör i Försvarsmakten även om den är Frankrikes största arbetsgivare.
- Frankrikes säkerhet är inte längre ett ansvar för alla utan bara för de allmänna styrkorna (blåljus inkl militär), ofta nedvärderade, dåligt utrustade, lite uppmärksammade och övervakade som medborgare.
- Det attackerade franska folket har visat på kollektiv uthållighet (stryktålighet) och ansvarskänsla.
- Försvarsbudgetens eviga minskning, som passade hela det politiska fältet, har av nödvändighet övergetts och personalminskningen stoppats för att möta

oväntade interna operationer; långt över vad det militära kontraktet (de franska försvarsbesluten innehåller ett operativt kontrakt som säger vad försvarsmakten ska kunna göra) kräver avseende stöd till den allmänna ordningen.

- Men försvarsbudgeten fortsätter att förgylla de stora, komplexa och dyra vapensystemprojekten som byggde på världssituationen vid det kalla krigets slut, som ger draghjälp avseende teknologiutvecklingen hos fransk industri. Den franska teknologiska suveräniteten som det ofta hänvisas till har tjänat som svepskäl för stora investeringar; ofta av diskutabel nytta.
- Säkerhetssamordningen på europeisk nivå har visat sig otillräcklig, och olikheterna i hur den massiva migrationsvågen har hanterats, framtvungad av lika mycket av krisen i Syrien som ekonomiska svårigheter och klimatproblem, har splittrat de europeiska grannarna och tvingat alla EU medlemsstater att lita till sina egna medel.
- Nato spelar ingen roll i strävanden att minska osäkerheten på det nationella territoriet men har bidragit till att förvärpa den europeiska spänningen, speciellt med Ryssland i Ukraina.
- Den av Nato fastlagda nivån 2 % av BNP för säkerhet är en olämplig reminisens från av det kalla kriget. Den del av fransk nationalriktedom som används för säkerheten är utan tvekan otillräcklig.
- En nationell försvarspolitik är mindre en fråga om budget och antal än en fråga avseende kollektiv beredskap och minskning av sårbarheter.
- Frankrike är inte i krig, bortsett från en risk för inbördeskrig, och alla ansträngningar bör göras för att åter skapa en politisk

väv som skapar en nationell kollektiv ansvarskänsla och solidaritet avseende säkerheten med våra grannar i Europa och runt Medelhavet.

- Det nationella försvarskonceptet bör därför ses över, ty svaret på dagens osäkerhet är med all sannolikhet, för första gången i fransk historia, inte av militär art.
- Den allmänna ekonomiska oron sedan två år kräver en global strategi som garanterar Frankrikes säkerhet och därigenom dess fortbestånd.

Försvarsmakten utgör Frankrikes yttersta argument (*ultima ratio*) och republikens väpnade arm samtidigt som den är bärare av dess värden. Denna uppgift går före deltagandet i freds- och säkerhetsbevarande operationer med syfte att bevara att världen organiseras i enlighet med FN-stadgans ideal. Försvarsmakten är alltså ansvarigt för försvaret av Frankrike, dess territorium och befolkning. Den bidrar direkt till säkerhet och stabilitet i landets europeiska omgivning liksom i Medelhavsområdet och bidrar till att säkra landets intressen och stärka dess fördelar överallt i världen. Detta är den politiskt-strategiska ramen i vilken Försvarsmakten agerar och ger genom det nationella försvaret konkret form åt suveräniteten

En väl underhållen marin styrka, som ständigt är till sjöss, är nödvändig för att bevara en organisation av världen som är i överensstämmelse med franska intressen och för att dra nytta av landets geostrategiska fördelar, inte minst på oceanen (Frankrike har världens näst största ekonomiska zon). För marinen, som är republikens främsta maritima aktör, handlar det om att aktivt stödja rörelsefriheten till sjöss och att säkra de maritima områden, som är vitala för Frankrike, nämligen underhållslinjerna till Europa och till de områden i oceanen för

vilka Frankrike har exklusivt ekonomiskt ansvar. Att utveckla dessa fördelar, att säkra dessa områden och, när så behövs, intervjenera militärt utgör marinens permanenta uppgifter

Författaren är konteramiral och forskare i strategi samt medredaktör för nättidningen *La Vigie* (<https://www.lettrevigie.com>).

Not

1. Anm: Artikeln är översatt och något bearbetad av ledamoten Lars Wedin; översättaren delar inte nödvändigtvis artikelns argument och slutsatser.